

POSTANOWIENIE

Dnia 13 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Stępka

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

po rozpoznaniu w dniu 13 lutego 2020 r.

sprawy M. B. skazanego z art. 157 § 2 k.k.,

z powodu kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w C. z dnia 22 lutego 2019 r., sygn. akt VII Ka (...),

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w M. z dnia 13 listopada 2018 r., sygn. akt II K (...),

p o s t a n o w i ł

I. oddalić kasację obrońcy skazanego jako oczywiście bezzasadną;

II. zwolnić skazanego od kosztów sądowych za postępowanie kasacyjne.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w M. wyrokiem z dnia 13 listopada 2018 r., w sprawie o sygn. akt II K (...), uznał oskarżonego M. B. za winnego tego, że w dniu 28 września 2017 r. w P. uderzył T. S. otwartą ręką w twarz po lewej stronie, przewrócił ją oraz kopnął w dolną część lewej goleni, czym spowodował u niej naruszenie czynności narządów ciała poniżej 7 dni w postaci podbiegnięcia krwawego, obejmującego lewą okolicę podczołową, schodzącego na lewy policzek i sięgającego 1/2 okolicy jarzmowej lewej o wymiarach około 6x4 cm, obrzęku i podbiegnięcia krwawego obejmującego okolicę przyczepu ścięgna Achillesa oraz powierzchnię

grzbietową stopy lewej, przednią i boczną powierzchnię lewego stawu skokowego i podeszwę w okolicy piąty lewej – to jest, czynu wypełniającego znamiona występkę z art. 157 § 2 k.k., i za to na podstawie art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 34 § 1 i § 1a pkt 1 k.k. i art. 35 § 1 k.k. skazał go na karę 3 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym. Na podstawie art. 34 § 3 k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt 2 k.k. zobowiązał oskarżonego do pisemnego przeproszenia oskarżycielki prywatnej T. S. w terminie 1 miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia, zaś na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzekł na jej rzecz od oskarżonego kwotę 3.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Na podstawie art. 628 pkt 1 k.p.k. zasądził od niego na rzecz oskarżycielki prywatnej kwotę 1.452 zł tytułem poniesionych przez nią kosztów procesu.

Apelację od tego wyroku wywiódł osobiście oskarżony, który zaskarżył go w całości i zarzucił:

- obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, to jest, art. 170 § 1 pkt 1 k.p.k.;
- błąd w ustaleniach faktycznych, który miał wpływ na treść orzeczenia przez błędne przyjęcie, że oskarżony dopuścił się zarzucanego mu czynu, podczas gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy prowadzi do wniosków przeciwnych;
- naruszenie zasady domniemania niewinności z art. 5 k.p.k.

W konkluzji oskarżony wniósł o zmianę wyroku poprzez jego uniewinnienie od zarzucanego mu czynu, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu tej apelacji Sąd Okręgowy w C. wyrokiem z dnia 22 lutego 2019 r., w sprawie o sygn. akt VII Ka (...), utrzymał w mocy zaskarżony wyrok i zasądził od oskarżonego M. B. na rzecz Skarbu Państwa opłatę za drugą instancję w kwocie 60 zł oraz na rzecz oskarżycielki prywatnej T. S. kwotę 420 zł tytułem zwrotu wydatków związanych z udziałem pełnomocnika w rozprawie przed Sądem odwoławczym.

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wniósł obrońca skazanego, zarzucając naruszenie art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 2 k.p.k., które

w konsekwencji doprowadziło do rażącego naruszenia prawa procesowego mającego istotny wpływ na treść wyroku, a to:

- art. 7 k.p.k. w zw. z art. 4 k.p.k. w zw. z art. 5 § 1 i 2 k.p.k., polegające na wadliwej kontroli odwoławczej wyroku Sądu Rejonowego w M., poprzez nieuwzględnienie zarzutu apelującego, że zarówno w akcie oskarżenia jak i w wyroku miejsce popełnienia czynu wskazano P., podczas gdy oskarżony nie mieszka w P., a tym samym w tym dniu nie spotkał się z pokrzywdzoną w miejscowości P.;

- art. 193 k.p.k. poprzez oparcie wyroku skazującego na prywatnej opinii (zaświadczeniu) przedłożonej przez pokrzywdzoną, podczas gdy zgodnie z utrwaloną praktyką, pozaprocesowa opinia biegłego nie może stanowić dowodu będącego przedmiotem oceny sądu, póki dowód taki nie zostanie przeprowadzony w sposób przewidziany przez przepisy procesowe;

- art. 170 k.p.k. poprzez odmowę przeprowadzenia dowodów na okoliczność stanu zdrowia pokrzywdzonej;

- art. 7 k.p.k. wskutek tego, iż ustalenia faktyczne Sądu II instancji stanowią wynik dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, a w szczególności polegający na tym, że:

- Sąd dowolnie ustalił, iż zeznania świadków E. P. i A. S. są wiarygodne i spójne, podczas gdy ich analiza wskazuje, że nie są w stanie podać podstawowych informacji dotyczących zdarzenia; są one wewnętrznie sprzeczne;

- Sąd bezpodstawnie odmówił wiarygodności relacji jedyne go naoczne go świadka zdarzenia na posesji oskarżone go, to jest, jego żony z uwagi na to, że przedstawiła odmienną wersję zdarzeń.

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie wyroków Sądów obu instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w M..

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja okazała się bezzasadna i to w stopniu oczywistym, o jakim mowa w art. 535 § 3 k.p.k. Analiza podniesionego w niej zarzutu nie wskazała na to, by rzeczywiście miało dojść do zaistnienia uchybienia, o którym mowa w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w związku z art. 79 § 2 k.p.k.

Z uwagi na wymierzoną skazanemu karę ograniczenia wolności możliwe było rozpoznanie kasacji jedynie w zakresie zarzutu dotyczącego bezwzględnej podstawy odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. Nie mogły stać się przedmiotem oceny przez Sąd Najwyższy pozostałe zarzuty, dotyczące naruszenia prawa procesowego, a to z uwagi na ograniczenia w dopuszczalności wnoszenia kasacji wynikające z art. 523 § 2 k.p.k. Przepis ten stanowi, że kasację na korzyść można wnieść jedynie w razie skazania oskarżonego za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. W wypadku skazania na karę nie izolacyjną prawo nie przewiduje możliwości podniesienia zarzutu innego niż taki, który opiera się na uchybieniach wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. Podniesienie zarzutu innego rażącego naruszenia prawa powoduje, że kasacja w tym zakresie jest niedopuszczalna z mocy prawa w rozumieniu art. 429 § 1 k.p.k. (*por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 czerwca 2017 r., II KZ 19/17, LEX nr 2321877; z dnia 12 grudnia 2018 r., III KK 687/18, LEX nr 2621139*).

Należy przypomnieć, iż zgodnie z art. 79 § 2 k.p.k. oskarżony musi mieć obrońcę wtedy, gdy sąd uzna to za niezbędne ze względu na inne okoliczności utrudniające obronę. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że nie można mówić o naruszeniu art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w sytuacji, gdy nie został wyznaczony obrońca obligatoryjny na podstawie art. 79 § 2 k.p.k. W postanowieniu z dnia 26 kwietnia 2017 r., w sprawie IV KK 106/17 (LEX nr 2298309), Sąd Najwyższy stwierdził - „O zaistnieniu bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 2 k.p.k. można mówić jedynie wtedy, gdy sąd, przed którym toczy się postępowanie uzna, że oskarżony obrońcę mieć musi ze względu na okoliczności utrudniające obronę, a następnie prowadzi postępowanie nie wyznaczając obrońcy z urzędu, pomimo, że oskarżony sam obrońcy nie ustanowił. Dla stwierdzenia, że ta bezwzględna przyczyna odwoławcza wystąpiła, nie wystarczy wykazać, iż w realiach rozpatrywanej sprawy zachodziły przesłanki obrony obligatoryjnej, o jakiej mowa w art. 79 § 2 k.p.k. Obligatoryjność obrony powstaje bowiem dopiero w wyniku sądowego uznania, że oskarżony musi mieć obrońcę. Decydujące znaczenie w tym zakresie ma zatem ocena organu procesowego, a nie subiektywna ocena obrońcy czy stron

postępowania” (podobnie w postanowieniach Sądu Najwyższego: z dnia 22 września 2016 r., V KK 205/16, LEX nr 2151449; z dnia 1 marca 2016 r., IV KK 4/16, LEX nr 2008749).

Nie ulega więc wątpliwości, że to dopiero decyzja sądu i wydanie zarządzenia doprowadzają do powstania stosunku obrony obligatoryjnej i następczego obowiązku obecności obrońcy przy wszystkich czynnościach procesowych. Tymczasem w niniejszej sprawie ani Sąd I instancji, ani Sąd odwoławczy nie wyznaczyły oskarżonemu obligatoryjnego obrońcy z urzędu. Nawet w uzasadnieniu kasacji obrońca nie wyjaśnia zresztą, dlaczego miałyby to uczynić. W jego ocenie, takimi „okolicznościami utrudniającymi obronę” są: „nastawienie psychiczne oskarżonego, utrata z pola widzenia zagrożenia wyroku skazującego, oczywisty brak podstaw do oskarżenia”. Należy wyraźnie stwierdzić, iż żadna z tych okoliczności nie stanowi o powstaniu obowiązku wyznaczenia obrońcy obligatoryjnego, gdyż w żaden sposób nie można uznać ich automatycznie za utrudniające obronę.

Przykładowo przyjmuje się zarówno w orzecznictwie sądowym, jak i w doktrynie, iż za okoliczności utrudniające obronę w rozumieniu art. 79 § 2 k.p.k. można uznać nieporadność życiową oskarżonego, jego upośledzenie umysłowe, które nie mieści się jednak w dyspozycji art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k., czy inne okoliczności powodujące trudności w porozumieniu się z oskarżonym (*por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2007 r., III KK 130/07, Prok. i Pr.-wkł., 2008, Nr 1, poz. 15; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2004 r., II KK 277/02, OSNKW 2004, z. 4, poz. 44; Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I, pod red. P. Hofmańskiego, Warszawa 2011, s. 539 – 541, teza 9).*

Z analizy toku postępowania przed obydwoma procedującymi w sprawie Sądami nie wynika, by oskarżony miał utrudnioną w jakimkolwiek stopniu możliwość prowadzenia obrony. Brał aktywnie udział w postępowaniu, składał wnioski dowodowe, które częściowo zostały przez Sąd I instancji uwzględnione. Przesłuchani zostali liczni świadkowie, w tym świadkowie obrony. Oskarżony wypowiadał się odnośnie przedstawianych dowodów i składał pisma do sprawy, a następnie wnioski o uzasadnienie oraz o wyznaczenie obrońcy z urzędu w celu sporządzenia kasacji. Sporządził osobiście obszerną apelację od wyroku Sądu

I instancji i nie zdecydował się na powołanie obrońcy z wyboru – nawet w postępowaniu przed Sądem II instancji. Obrońca z urzędu został wyznaczony na podstawie art. 78 § 1 i § 1a k.p.k. dopiero na etapie postępowania kasacyjnego – przy czym poinformował on Sąd o braku podstaw do wniesienia kasacji (k. 201, 237 - 238). Ostatecznie kasacja została sporządzona przez obrońcę skazanego ustanowionego przez niego z wyboru.

Reasumując, opierając się na powyżej przedstawionych rozważaniach, należało przyjąć, że nie doszło do naruszenia art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w związku z art. 79 § 2 k.p.k. W rezultacie kasację należało uznać za oczywiście bezzasadną i oddalić w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

Na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. w zw. z art. 637a k.p.k. zwolniono skazanego od kosztów sądowych za postępowanie kasacyjne.